

ANBLADET

Nr 117

ISSN 0280-0993

APRIL 2017

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Årsmötet är genomfört. Om detta kan du läsa på sid. 8.

*Pappers-
handlingar
och datafiler*

-
så arkiverar
du för framtiden
sidan 9

En veteran
tackar för sig i
styrelsen, men
slutar inte att
släktforska.

Läs mer om Sven-Olof
på sid. 8 och 10.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Björn Bergström
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Helårsprenumeration: 100 kr.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Urban Johansson
Grovstaväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-692 48 36

Kassör Ann-Marie Alfredsson
Grovstavägen 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Sekr. Willy Menander
Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 0176-261 255

V. ordf. Bo Ragell
Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Klubbmäst. Birgit Söderman
Malsta-Ekebyv. 82, 761 71 Norrtälje. Tel: 0176-228 081

Ledamot Thomas Malmström
Rögårdsgatan 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

Höst igen och nya tag i forskningen!

Årsmötet är nu överståndet och styrelsen fick en hel del intressanta synpunkter att beakta för framtiden. Verksamhetsprogrammet är under utarbetning varvid styrelsen i största möjliga mån beaktar de synpunkter som kom fram på årsmötet.

En annan fråga som kom upp på mötet i samband med diskussionen om föreningens ekonomi var hur distributionen av medlemstidningen Anbladet i framtiden skall ske. Tryckkostnaden och portot för distribution av tidningen är tunga utgifter i föreningens budget.

Styrelsen vill därför inhämta medlemmarnas synpunkter i denna fråga. Skall vi i fortsättningen distribuera tidningen i form av en pdf-fil direkt hem till medlemmarnas dator eller skall vi även i fortsättningen skicka ut den som en papperstidning?

Det är av stor betydelse att styrelsen får in synpunkter så att den kan utreda vilka olika alternativ som finns. De medlemmar som inte har dator eller dator med Internetuppkoppling måste givetvis få sin tidning i pappersform under alla omständigheter.

Så snälla medlemmar - hör av er med synpunkter!

För övrigt så återstår bara att önska alla läsare en skön sommar med sol, värme och avkoppling och lagom doser släktforskning.

Urban Johansson

Bra sagt!

Det vill till en klok man för att hantera en lögn. En färskalle bör hellre hålla sig till sanningen.

Norman Douglas

Ett dåligt samvete är uppfinningarnas moder.

Carolyn Wells

För en man är en lögn sista utvägen; för en kvinna är den första hjälpen.

Franck G Burgess

Vad betyder egentligen namnet Roslagen liksom beteckningen rospiggar?

Docenten och ortnamnsforskaren **Nils Gustaf Stahre** (född 1902 - bortgången vid 92 års ålder) har i sin bok **Ortnamn i Stockholms skärgård** gett en högst detaljrik förklaring till hur ordet Roslagen, liksom hur beteckningen rospiggar, har uppkommit.

Det finns också en mer kortfattad förklaring till namnet Roslagen, som Institutet för språk och folkminnen och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet (red. Mats Wahlberg) har förmedlat i Svenskt ortnamnslexikon, utgivet 2016. Jämför nedan.

Nils Gustaf Stahre: "Upplandsdelen av Stockholms skärgård utgjordes i äldre tid en del av Roden. Det äldsta belägget för detta namn uppträder i kung Birger Magnussons stadfästelsebrev av Upplandslagen 1296. Denna skulle gälla såsom gemensam lag för de tre gamla folklanden Fjärdundraland, Tiundaland och Attundaland, med samma lag skulle enligt stadfästelsebrevet även gälla för alla som 'byggioe j nyrre ropin' (bo i norra Roden).

Frågan om namnets etymologi och primära betydelse har varit omstridd. Jag kan här inte gå in på detta problem och inte heller på de problem, som står i samband med frågan om Rodens äldsta territoriella omfattning.

I arbetet Norra Roden (Det medeltida Sverige. I Uppland 1972, s. 32) konstaterar man sammanfattningsvis, att »Roden under 1300-, 1400- och 1500-talen avser kustsocknarna från Frötuna och Länna till Älvkarleby (under 1300-talet möjligen även ett par socknar i Gästrikland (- - -). Mot 1400-talets slut och under 1500-talet blir det ett allmänare begrepp, det uppländska kustområdet.«

År 1493 uppträder det äldsta kända belägget för namnet Roslagen. År 1511 talas om all Rodzlagen och 1526 om alt rodzlaghen. Det senare belägget förekommer i Gustav Vasas registratur. I skrivelser från kungens kansli används ibland Roden, ibland Roslagen. De båda namnen tycks avse samma område men begreppet Roslagen »får under 1500-talets sista hälft och under 1600-talet en vid innebörd, och

stora delar av de innanför och söder om Roden liggande häraderna kommer då att räknas dit« (Norra Roden s. 31). För nutidens svenskar i gemen torde Roslagen vara ett ganska oprecist begrepp. I Svensk uppslagsbok (2 uppl.) sägs att Roslagen är »numera benämning på den till Stockholms län hörande delen av Upplands fastlandskust jämte öarna utanför densamma. Mera sällan begränsas begreppet till området s. om Väddö och Häverö«. Denna definition torde inte helt motsvara den uppfattning, som råder bland skärgårdsbor inom t.ex. Värmdö skeppslag.

Olika uppfattningar har rått om den rent språkliga tolkningen av ordet Roslagen, men med all säkerhet bör namnet uppfattas på samma sätt som man enligt min mening bör uppfatta Bergslagen: Roslagen är det område inom vilket Rodens lag gällde och Bergslagen det område inom vilket bergets lag gällde. Ordet lag »lex» var i fornsvenskan ett pluralt ord.

Till Roden har bildats olika inbyggarbeteckningar. I Karlskrönikan (från omkr. 1450) förekommer ordet rodskarlar (roodzkarla). Det finns även belägg från 1440-talet. Det kan förtjäna att nämnas, att fågelnamnet roskarl (Arenaria interpretas) inte är identiskt med detta inbyggarnamn. Hellquist (Svensk etymologisk ordbok) uppger, att namnet syftar på »fågeln av rostrött, vitt o. svart brokiga utseende« (jfr sv. dial. rosig, blommig, brokig) säkerligen med skämtsamt anslutning till äldre nysvenska roskarl, rospigg, på fornsvenska, ropskarl.

En annan, sporadiskt uppträdande inbyggarbeteckning har varit rodsman; i Olaus Petris En swensk Cröneka talas sålunda om rodzmännena.

Den inbyggarbeteckning med anknytning till Roden och Roslagen, som slår ut de övriga, blir som bekant rospiggar, som anses återgå på ett icke belagt fsv. Ropsbyggjar »de som bor i Roden«. Svenska Akademiens ordbok (SAOB) anför för singularis rospigg(e) belägg från 1600 rospik och 1663 rospigg. Ordet rospigg(e) och pigge förekommer också såsom benämning på den s.k. roslagsskutan.

Nu är skärgårdsbo det vanliga ordet för att beteckna den bofasta befolkningen i skärgården. Ordet är enligt SAOB belagt första gången 1776. En äldre motsvarighet är skärbo, som förekommer från och med 1590. Det vanligaste ordet för den manliga skärgårdsbon är emellertid från och med äldre fornsvensk tid och in på 1900-talet skärkarl, äldre fornsvenska skœria karl."

Svenskt ortnamnslexikon: "Roslagen den till Stockholms län hörande delen av Upplands kust och skärgårdsområde. (i) all (hela) Rodzlagen 1493. – Förleden i Roslagen, ett namn som kom i bruk först i medeltidens slutskede, innehåller sannolikt områdets äldre namn Roden.

Detta namn hänger samman med fornsvenska rodher »rodd» med ursprunglig syftning på svearnas sjökrigsorganisation och är möjligen äldst belagt i obestämd form på två uppländska runstenar från ca 1080 (i rop, i rupi, dvs. i Rodh, i Rodhi och i bestämd form från medeltiden (in Rodhinum 1316, Rodhin 1344).

I talspråket drogs Roden senare i tiden samman till Ron (Ron 1545, Roon 1608), innan det så småningom dog ut i allmänspråket. Roden var indelat i skeppslag, och det är sannolikt det i ordet skeppslag ingående lag »samverkande grupp av personer» som återfinns i namnet Roslagen där Ros- går tillbaka på fornsvenska Rodhs-."

Wikipedia förklarar kort och gott: »Roden (troligen från det fornsvenska roðer, »rodd») är ett historiskt område i Upplands kusttrakter."

Finnarnas namn på Sverige - Ruotsi - anses av vissa också vara kommet ur Roden (min egen anmärkning).

Återgivet av Roland Palmquist 2017

DU!

HAR VÄL INTE GLÖMT ATT LÄGGA IN DINA FORSKNINGSMÅDEN I VÅR DIGITALA FORSKARFÖRTECKNING PÅ NÄTET!

KONTAKTA VÅR WEBMASTER OM DU BEHÖVER HJÄLP.

Personarkiv - en resurs för både historiker och släktforskare

Föreliggande artikel bygger delvis på det föredrag jag höll den 25 april om människor jag mött i olika arkiv. Jag skall här litet närmare utveckla hur den historiska forskningen sett på användandet av personarkiv och även beröra hur dessa arkiv arkivvetenskapligt förhåller sig till myndighetsarkiv. Med myndighetsarkiv menar jag statliga och kommunala myndigheters arkiv, som överlämnas till offentliga arkivinstitutioner enligt Arkivlagen dels för att uppfylla offentlighetsprincipen dels för att säkerställa viktigt källmaterial för bl a historisk forskning.

Personarkiv kontra myndighetsarkiv

Rent definitionsmässigt föreligger ingen egentlig skillnad mellan personarkiv och myndighetsarkiv. Båda bildas genom personens/myndighetens verksamhet. Enligt Arkivlagen så finns ett arkiv så fort handlingar skapas i en offentlig myndighet. Detta begrepp är svårare att tillämpa för ett personarkiv. Många människor genererar handlingar som aldrig är tänkta att bevaras. I äldre arkivteori var det just detta som definierade ett arkiv d.v.s. att handlingarna skulle tas om hand. Ytterligare ett problem är att det kan vara svårt att helt avgränsa ett personarkiv från andra arkivbildare såsom släkt- och familjearkiv.

Arkivbildarens verksamhet

Ett arkiv bildas genom arkivbildarens verksamhet. Vilken är då personens verksamhet? En person kan ha flera roller i sitt liv; familj, vänskrets, ekonomi, utbildning, föreningsaktiviteter och arbetsliv. Summan av de dokument som tillkommer i dessa olika roller bildar personens arkiv.

När blir privata handlingar ett arkiv?

De flesta människor har ingen tanke på att deras handlingar skall bevaras för framtiden. Men det förekommer också att handlingar skapas för att bevaras t.ex. biografiska anteckningar. Vissa personer, kanske framför allt i offentlig verksamhet, anser också att deras handlingar är så värdefulla att de skall sparas för evig tid. Så överlämnade exempelvis Hjalmar Branting redan under sin livstid handlingar till Arbetarrörelsens Arkiv i Stockholm (ARAB).

Det förekommer också att familjen efter

en känd persons bortgång överlämnar dennes handlingar till en arkivinstitution såsom med Sven Hedins arkiv.

Vilka personers arkiv bevaras?

Endast ett fåtal personers arkiv bevaras och urvalet blir väldigt slumpmässigt eftersom olika personer bedömer handlingarnas värde olika. Detta är givetvis en stor skillnad gentemot myndighetsarkiv, som ju per definition skall bevaras. En annan sak är ju att det också i myndighetsarkiv gallras (förstörs) mycket handlingar av den mottagande arkivinstitutionen.

En stor del av de bevarade personarkiven rör personer med anknytning till politik, näringsliv, förvaltning, universitet, litteratur, konst och folkrörelser. Delvis beror detta på att arkivinstitutionerna har fokus på dessa områden.

Personarkivens innehåll

Till den personliga rollen hör uppväxt, utbildning och familjebildning och inom dessa områden kan man återfinna handlingar såsom betyg, korrespondens, räkenskaper, dagböcker och foton. Ett annat område som det finns handlingar från är yrkeslivet. Sådana handlingar t.ex. korrespondens med kollegor kan vara svåra att skilja från vad som egentligen borde ligga i myndighetsarkivet. I Krigsarkivet finns handlingar från officersarkiv, som egentligen borde räknas som allmänna handlingar och således vara tillgängliga för forskning enligt offentlighetsprincipen.

Politisk korrespondens i politikernas arkiv intar en mellanställning mellan allmänna handlingar och privat egendom. Sådana handlingar ingår i ARAB:s bestånd vad gäller statsministerarkiv och finns på Stockholms stadsarkiv vad gäller borgarrådsarkiv.

Handlingsbeståndet i personarkiven minskar också på grund av teknikens framsteg. Telefon och dator har drastiskt minskat brevskrivandet. Bevarandet av digitala handlingar är idag en stor utmaning för världens arkivinstitutioner.

Alla handlingar i ett personarkiv skall ju inte heller bevaras. Gallringsfrågan kan bli väldigt subjektiv och avgöras av per-

sonen själv, anhöriga eller arkivpersonal.

Historievetenskap och historiesyn

Till en början kan man slå fast att all historia är vinklad efter författarens urval och sätt att se på historien. En historiker kan inte belysa alla aspekter av ett skeende i det förflutna. Han/hon blir tvungen att göra ett urval. Författarens metod för att beskriva ett händelseförlopp har också stor betydelse. Tillsammans utgör detta författarens historiesyn. Av detta följer att det har funnits och finns flera olika historiesyner, som kompletterar varandra. Varje historiker sätter på sig sina "historiska glasögon" för att tolka viktiga drivkrafter bakom historiska händelseförlopp.

Generellt kan sägas att den kritiska historieforskningen i Sverige infördes under 1920-30-talen med den weibullska skolan, som starkt betonade empiriska studier av källmaterial. Detta till skillnad mot den nationalromantiska skolan, som dominerade under 1800-talet och in på 1900-talet, och som glorifierade våra kungar och vårt lands historia byggt på osäkra eller obefintliga källor. Den weibullska skolans källkritiska studier har starkt omformat vårt historiska medvetande.

Ytterligare några olika synsätt skall nedan redovisas som exempel på metoder för att tolka vårt förflutna.

Materialism – idealism

Den som har en materialistisk historiesyn betonar ekonomiska och andra materiella aspekter som de viktigaste drivkrafterna för historiska förlopp till skillnad mot en författare med en idealistisk historieuppfattning, som mer betonar ideologiska och politiska idéers betydelse.

Kollektiv – individ

Författare med ett kollektivt perspektiv betonar den stora massans, folkets betydelse för förändringar i samhället t.ex. arbetarnas och arbetarrörelsens betydelse för landets förändring i demokratisk riktning. Den individbaserade historiskrivningen fokuserar på starka individers insatser. För Sveriges industrialisering skulle en sådan författare betona enskilda politiker, industrimän och brukspatroner.

Fortsättning på sid. 12

Släktforsknings Dag

Lördagen den 18 mars firades Släktforsknings Dag på Norrtälje stadsbibliotek i samarbete mellan biblioteket och Norrtälje Släktforskarförening.

Denna dag firas den tredje lördagen i mars av släkt- och hembygdsföreningar, arkiv och bibliotek och alla som är intresserade av släktforskning på initiativ av Sveriges Släktforskarförbund.

Ann-Marie, Thomas, Willy och Urban från NSFF:s styrelse mötte upp kl. 11 på stadsbiblioteket, utanför vars dörr folk hade samlats redan före öppningsdags.

Vi fick snabbt duka upp vårt informationsmaterial och inleda med ett anförande om vår förening, dagens tema och vad vi kunde ställa upp med för hjälp under de tre timmar biblioteket hade öppet.

Många passade på att få hjälp en trappa upp vid någon av bibliotekets tre datorer, som vi bokat för tillfället. Andra ställde frågor om hur man söker sjömän i sin släkt.

Vad står det?

Släktforskarförbundet har nu kommit med en ny handbok, denna gång om hur man tyder gammal stil.

Författare är Ulf Berggren och Elisabeth Thorsell, båda mycket erfarna släktforskare.

Boken omfattar 104 sidor och det ingår också en handledning för den som vill använda boken i undervisning om handskriftsläsning. Kan köpas på Rötterbokhandeln och kostar 230 kr för medlemmar.

Flera sade också att de ville bli medlemmar i föreningen, vilket är extra roligt i en tid med något vikande medlemsstatistik.

En lyckad dag således som bibliotekarie Staffan Engstrand gärna ser en repris på, kanske redan i höst. Vi tackar Staffan hjärtligt för all hjälp med det praktiska, marknadsföring mm. En ovärderlig hjälp! U.J.

Gratis arkivmaterial på webben?

Regeringen har nu överlämnat sin proposition om kulturarvspolitik till riksdagen. Regeringen tänker låta utreda möjligheten att ta bort Riksarkivets betalvägg. I så fall skulle allt digitaliserat material hos myndigheten bli tillgängligt helt gratis! Bakgrunden är ett initiativ från Sveriges Släktforskarförbund, vilket också nämns i propositionen.

Förbundets ordförande Erland Ringeborg kommer att träffa riksarkivarien Karin Åström Iko för att diskutera frågan.

Kulturarvet och vår historia ska inte bara vara tillgängligt för de som kan betala för det. Att släktforska är en folkrörelse som ger människor en fantastisk möjlighet att personligen koppla ihop dåtid med nutid, säger kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke i ett pressmeddelande på Regeringskansliets webbplats.

Av propositionen framgår också att fortsatt massdigitalisering skall främjas liksom att en bred översyn av det svenska arkivväsendet skall göras.

Det övergripande syftet med översynen skall vara att säkerställa samhällets tillgång till allmänna handlingar nu och i framtiden.

Riksarkivet har fått i uppdrag att beskriva förutsättningarna för och konsekvenserna av en fri tillgång till det digitaliserade folkbokföringsmaterial, som idag ligger bakom SVAR:s betalvägg.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 15 maj 2017.

Om denna tanke genomförs innebär detta en fantastisk fördel för alla släkt- och hembygdsforskare. Man kan dock föreställa sig att glädjen inte står lika högt i tak hos företaget ArkivDigital, som investerat mycket kapital i digitalisering av samma arkivmaterial som Riksarkivet tillhandahåller.

Hur denna fråga skall lösas lär vi väl få besked om vad det lider. Saxat från förbundets hemsida genealogi.se U.J.

Eva Catharina Biörn/Eva Caisa Dahl

- ett kvinnoöde

Ibland kan namnbyten göra det svårt för oss släktforskare. Vi följde släkten Lundin bakåt och fann den förste som tog sig namnet Lundin här i trakten, Olof Mattsson Lundin. Han var min käresta Lilians farfars farfars far. Han gifte sig 1829 med pigan Elisabeth Gustafva Dahl och passade då på att byta efternamn. Samtidigt flyttade de från orten. Elisabeth Gustafva skulle senare också byta sitt efternamn och ta sig efternamnet Törnros, vilket också kan behöva en förklaring.

Vi letade bakåt efter hennes föräldrar och fann modern, pigan Eva Caisa Dahl, född på Utö, vilket verkade lite udda uti Edsbro församling. Dottern var född ”oäkta”, men fadern ”sades vara soldaten Gustav Havsburg”, en man som dock inte gått att återfinna i några böcker.

I födelseboken på Utö fanns ingen Eva Caisa Dahl på angivet födelseår och inte heller på grannöarna. Vi letade bakåt på Eva Caisas tidigare arbetsplatser och fann till slut, att 1792 står "Flickan Eva Catharina Biörn från Utö" inskriven i inflyttningsboken i Ununge församling, som gränsar till Edsbro församling i Roslagen. Hon är då 13 år gammal. Efternamnet stämde ju inte men alla födelsedata, så det var nog samma tös, och nu finner vi henne mycket riktigt i födelseboken på Utö. Hur och varför hon så ung har tagit sig ända till Ununge är fortfarande något av en gåta.

Den närmaste förklaringen till hur är den, att det har något att göra med gruvdriften på Utö och järnmalmshantering vid masugnen i Edsbro, som då löd under Skebo bruk, och att hon på något sätt följde med någon sorts transport för att söka pigttjänst på okänd ort och kanske finna sin lycka där. Varför hon gav sig iväg får nog sin förklaring här nedan, om vi tar det från början.

Eva Catharina Biörn föddes på Utö år 1779, som dotter till gruvarbetaren Olof Biörn, som arbetade vid järngruvan därstädes. Hon var yngsta barnet i en syskonskara på fyra, där de äldre syskonen var tre bröder, varav en skulle gå i faderns fotspår och bli gruvarbetare. Han hade dessutom samma namn, Olof Biörn, för att göra det hela lite enklare för senare

tidens forskare. Modern hette Catharina Baude, född i Vaxholm enligt husförhørslängden på Utö, men i födelseboken i Vaxholm finns hon inte noterad. Eva Catharina hade emellertid även fyra äldre halvsyskon, ty modern Catharina Baude hade varit gift tidigare med, och blivit änka efter, en Eric Dahl.

När Eva Catharina är blott ett år gammalt, dör fadern Olof, 48 år gammal, i vattusot och fem år senare dör även modern Catharina. Sex år gammal är Eva Catharina alltså föräldralös och får då flytta till den familj där halvsystern Johanna Dahl var piga. Hon var fjorton år och fick bli som en ung fostermor till Eva Catharina, som blir kvar hos den familjen på Utö, tills hon som trettonåring måste ta sig därifrån för att börja arbeta. Det är nu den lite mystiska resan sker till Ununge, en bra bit norrut på fastlandet.

I husförhørslängden för Ununge församling står hon 1793 - 99 som piga vid torpet "Knösen" under Berga gård. Hon har då bytt efternamnet från "Björn" till "Dahl", efter sina äldre halvsyskon, och behåller sedan det nya efternamnet resten av livet. Kanske kändes det olämpligt att heta "Björn" när hon är bosatt i en trakt, där björnen faktiskt lufsade omkring i skogen. Vidskepligheten angående rovdjurens beteenden var ju utbredd, så man kallade dem inte gärna vid deras rätta namn. Prästen noterar vid husförhöret, att Eva Catharina är "något läskunnig".

På torpet Knösen blir Eva Catharina kvar fram till år 1800, då hon flyttar till Valla by i Edsbro och blir piga hos bonden Matts Mattsson. Året efter flyttar hon vidare som piga till Ytterby, som då lyder under Edsbro masugn. Här står hon i husförhørsboken som "Eva Caisa Dahl". Det var ju så vi först hittade henne och det tog ett tag att utforska hennes egentliga ursprung, då namnet hade ändrats så mycket. Men där fanns ju en förklaring.

År 1802 flyttar Eva Caisa vidare till Sättra by, som piga hos bonden Jan Jansson, där hon också bara blir kvar ett år, innan hon hösten 1803 får pigjobb i Öster Ängby i Fasterna socken.

Hon är då havande i fjärde månaden,

vilket husbonden kanske inte såg, när han anställde henne. I mars 1804 föder Eva Caisa sin "oäkta" dotter Elisabeth Gustava och uppger till prästen, att fadern heter Gustav Havsburg och att han är soldat. Han bör då ha varit soldat i Edsbro men har inte gått att finna vare sig i böckerna därifrån eller i några soldatrullor.

Däremot finns det i 1803 års rulla för Upplands regemente en Matts Törnros, som stigit i graderna från oavlönad soldat till Rustmästare. Eva Caisas dotter Elisabet Gustafva kommer ju senare att ta sig efternamnet Törnros. Kan det ha ett samband? Har denne Matts Törnros möjligen varit på manöver i Edsbrotrakten, kanske vid Vemblinge exercisfält invid Erken, och träffat på pigan Eva Caisa Dahl och gjort henne med barn och sedan uppgett ett falskt namn, för att slippa stå för faderskapet?

I oktober 1803 försvinner Eva Caisa till Stockholm, ovisst vart, men hon dyker åter upp i Edsbro 1806 och är då åter gravid och föder under sommaren ännu ett "oäkta" barn, sonen Matts, vars fader tydligen bor i Stockholm. Är det möjligen samma fader till båda barnen och var det kanske han som lockade henne till staden?

Vi vet inte. År 1807 är Eva Caisa inhytt med de båda barnen i backstugan "Sandgropen" i Edsbro. Denna stuga finns inte kvar men sandgropen finns där och rester av grunden till uthuset, alldeles intill den gamla vägen mot Hällsättra, den som nu förvandlats till skogsväg.

Av backstugan Sandgropen återstår idag endast en bit av grundmuren till uthuset.

Foto: B. Björnerstedt

År 1810 dör sonen, fyra år gammal. Eva Caisa bor med dottern vid bruket i Edsbro. 1813 är de inkvarterade i "Bruks-härbärgen", som tycks vara någon typ av härbärge för mindre bemedlade. Eva Caisa står som piga, men vad sorts pigssysslor hon utför under dessa år är ovist. 1818 har dottern Elisabeth

Gustafva blivit fjorton år och får sin första pigttjänst vid jägarbostället Hållvik uppe på skogen norr om Rekinde, en intressant plats som mycket finns berättat om.

Eva Caisa Dahl flyttar omkring som inhyst "Allmosehjon" i olika backstugor på Masugnens eller Bro bys ägor i Edsbro, en kort tid åter tillsammans med dottern, sedan ensam. Hon finner aldrig lyckan att bygga en egen framtid tillsammans med någon eller med ett eget boende.

Eva Caisa dör 1833, femtiotvå år gammal, som inhyst gammelpiga i torpet Sweden, som finns kvar på Bro bys ägor mellan Kristineholm och Lohärad. För dottern Elisabeth Gustafva Törnros gick det bättre, men det kan vi återkomma till.

Birger Björnerstedt

Torpet Sweden idag, ett pittoreskt fritidshus invid gammelskogen. Huset är inte nämnvärt förändrat utan har behållit sin karaktär.

Foto: B. Björnerstedt

Släkten Haag- en efterlysning

Håkan Stokke i Saltsjöbaden har skickat in en efterlysning, som har anknytning till framför allt Roslagsbro socken. Hans frågor framgår av rödmärkta frågetecken, men i stort sett allt om släkten Haag är intressant. Om du har upplysningar till Håkan så kan du nå honom på e-post-adressen: stokke@ownit.nu eller under adress: Ljuskärsvägen 85, 133 31 Saltsjöbaden

Nedan följer ett utdrag ur den sammanställning som Håkan översänt till Anbladet.

Generation 1

Petter Haag. Född: ? Gift 1668-01-01 med **Magdalena Ling**. 1691 bosatt i Lunda, Roslagsbro. Död: ?

Generation 2, barn till Petter och Magdalena

Margareta Haag. Född: ? Gift med befallningsman Johan Edhelius. Bor 1694 i Edebo socken.

Anna Catharina Haag. Född: ? Bosatt i Lunda, Rbro s:n 1691. Gift 1697-12-16 i Rbro med faktorn Petter Billing, f. omkr. 1671 i Jönköping.

Hans Haag. Född: 1677-01-31, okänt var. Död 1697-01-10 i Rbro.

Beata Haag. Född: omkr. 1681. Bor rimligen i Rbro 1691. Gift 1700-01-13 i Rbro med Berge Brant, som sedermera blir borgmästare i Norrtälje. Bor 1703 i Alby, Karlskyrka.

Eva Haag. Gift 1703-12-28 i Rbro med Petter Fast.

Petter Haag. Född: 1686 i "Roslagen" enligt 1710 års generalmönsterrulla för Upplands regemente. Bor 1691 rimligen i Rbro.

Barnens släktskap med varandra bekräftas av tre saker.

1. Det ovanliga släktnamnet.
2. Ett nät av fadderförbindelser, när deras barn döps.
3. Margareta, Anna Catharina, Beata och Petter låter alla tre döpa en av sina döttrar till Magdalena. Att Hans hör till släkten visas av att båda hans föräldrar namnges då han avlider.

Digitalt dilemma, dikt av Birger Björnerstedt

På årets årsmötet kom frågan upp huruvida vårt medlemsblad i fortsättningen skall distribueras digitalt eller som nu i pappersform. En rent digital form är utan tvivel mycket billigare. Birger Björnerstedt har funderat på detta i ett litet vidare perspektiv.

När barnbarnen forskar i statens arkiv blir utbudet ganska så smalt. Ty allting är väck om vårt forntida liv, vi sparade allt digitalt.

De ettor och nollor vi samlat på disken, av dem finns ej längre ett spår. Vår datakonsult nämnde aldrig den risken, dess livstid var blott tjugo år.

Om vikingadater kan frågor besvaras, om färder och segrar som vunnits. Men frågor man sedan om oss, kan befaras, blir svaret, att vi aldrig funnits.

Frågan om Anbladets distribution är i allra högsta grad en fråga för medlemmarna att tycka till om.

Hör av er med synpunkter till föreningen! Hur vill ni i framtiden ha ert Anblad? Direkt till er dator eller i brevlådan som nu!

Årsmötet 2017 - summering och framtidsplanering

Söndagen den 26 februari höll NSFF årsmöte i IOGT-lokalen i Norrtälje. 25 medlemmar hade mött upp trots de konkurrerande pågående världsmästerskapen på skidor i Lahtis.

Ur verksamhetsberättelsen för 2016 kan följande noteras. Tre föredrag anordnades, ett om DNA i släktforskningen, ett om valloner och det tredje om en av arbetarrörelsens stora pionjärer, Henrik Menander. Försommarträffen gick 2016 till Kvarngården i Länna där Länna hembygdsförening stod för arrangemangen. På den välbesökta mingelträffen var temat karthantering.

Dessutom har 6 medlemmar studerat handskriftsläsning vid tre träffar och fem medlemmar träffats vid två tillfällen för att vidareutbilda sig i förteckning av personarkiv. 183 medlemmar har under året deltagit i föreningens olika arrangemang.

Hemsidan har i genomsnitt haft 355 besök med ca 1000 nedladdade sidor per månad och vår webmaster har börjat lägga ut gamla nummer av medlemstidningen Anbladet.

Vid årsskiftet 2016/2017 hade föreningen 311 medlemmar. Styrelsens förhoppning om en tillväxt i medlemsantalet har inte uppnåtts. 2016 som föregående år gick föreningen med förlust och det blir en viktig uppgift för styrelsen innevarande år att vända denna trend. I annat fall kommer föreningens ekonomi på sikt att urholkas.

Styrelsens förslag till verksamhetsplan för 2017 diskuterades och några arrangemang fastställdes bl. a. ett föredrag av Urban Johansson om personer denne mött i arkiven i sitt arbete som arkivarie. Försommarturflykten kommer i år att gå till Blidö hembygdsförening.

Mötet antog också ett förslag om att anordna medlemsträffar för utbyte av anor. En träff på temat sjöfolk som en uppföljning av temat på årets Släktforskningens Dag den 18 mars var också uppe till diskussion. Slutligen föreslogs ett samarbete med Föreningen Norden med fokus på den rätt stora finska befolkning, som bor i Norrtälje kommun. Styrelsen fick mötets uppdrag att gå vidare med programmet

efter dessa riktlinjer.

Vid valen skedde endast en stor förändring. Samtliga styrelseledamöter utom en återvaldes, nämligen föreningens kassör Sven-Olof Gahnström. Sven-Olof avgick nu efter 13 år i styrelsen. 2003 valdes han in som sekreterare för att året efter ta sig an kassörssysslan. Detta uppdrag har han skött med stor skicklighet i alla år och han avtackades med blomma och berömande ord från både föreningens ordförande, klubbmästare och revisor. I hans ställe invaldes Bo Ragell.

Efter årsmötesförhandlingarna underhöll Per Carlsson och Urban Johansson med klassisk musik för flöjt och gitarr.

Slutligen lät sig deltagarna väl smaka av kaffe och frukttårter innan var och en gick hem till sig efter väl förrättat värv – årsmötet är en viktig del av föreningens verksamhet och planering. Ett stort tack till alla som deltog.
U.J.

NSFF:s styrelseledamöter efter årsmötet.

Fr. v. Thomas Malmström, Birgit Söderman, Ann-Marie Alfredsson, Willy Menander, Urban Johansson samt den avgående sekreteraren Sven-Olof Gahnström med blomma i händerna. Den nyvalde ledamoten Bo Ragell saknas på bilden.

Foto: Åke Eriksson

Per Carlsson och Urban Johansson underhöll med klassisk musik för flöjt och gitarr. På programmet stod musik av Mauro Giuliani, Per Ernst Hüntten och Evert Taube.

Foto: Ann-Marie Alfredsson

Arkivera dina forskningsresultat, gärna på rätt sett!

Vår medlem Karl Säterbrink har hört av sig till föreningen om tips för en säker arkivering. Har man lagt ner år av forskning, så är det ju inte så roligt om allt plötsligt går förlorat på grund av dålig arkivering.

Idag är inte frågan lika lätt besvarad, som den var på den tiden då man endast bevarade information på papper. Jag skall ändå ge några tips och råd om hur man kan gå vidare med frågan.

En institution, som är viktig i detta sammanhang är Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, www.sp.se. Här kan du söka efter certifierad skrivmateriel, som således är godkänd för långtidsarkivering. De certifierade produkterna gäller allt från papper till dataskrivare och kulspetspennor. Klicka på *Accelererad åldring* och därefter *Arkivmateriel-beständighet*.

Viktigt i detta sammanhang är att veta att det idag finns två papperskvaliteter, som kan användas för långtidslagring; arkivbeständigt (ISO 11108) och åldringsbeständigt (ISO 9706).

Det åldringsbeständiga är lika beständigt mot kemisk nedbrytning som det arkivbeständiga, men det sistnämnda tål mycket mer nötning. Åldringsbeständigt papper används idag i de flesta dataskrivare, men man måste ta reda på av sin leverantör att det uppfyller rätt ISO-standard.

När det gäller lagring av data på hårddiskar, usbminnen, CDskivor och DVDskivor, så får man också råd av forskningsinstitutet. Det största problemet i detta sammanhang är dock den logiska lagringen.

Den innebär att digitala media, som man har hemma plötsligt kan vara oläsbara på grund av förändringar i hård- och mjukvaran för datorer. Idag finns ju knappast datorer med diskettstation t. ex.

Inte heller är det säkert att spara information i olika filformat kopplade till olika programvaror t. ex. word- eller excelfiler. Dessa är sällan bakåtkompatibla mer än ett par versioner det vill säga filerna blir oläsbara när programmen ständigt kommer ut i nya versioner.

Bäst är att spara sådan information i pdf(a)-format eller XML-format.

De data man lagrar måste man således med jämna mellanrum migrera, d.v.s. överföra till nya datamedia och vara förberedd på att konvertera d.v.s. överföra till till en ny datamiljö när det sker förändringar i mjukvaruledet.

Elementa som att man regelbundet tar back-up på sin datalagrade information och förvarar denna på olika media (usb, extern hårddisk, molnet) på olika ställen går jag inte in på då ju detta är välkänt för de flesta som använder dator i sin forskning idag.

Jag ser idag inga verkliga alternativ till att spara sina forskningsresultat på pappersutskrift. Riksarkivet och landsarkiven tar i och för sig emot stora mängder datafiler från statliga myndigheter för arkivering. Man bör dock betänka att dessa institutioner har stor kompetens inom området e-arkiv och resurser för migrering och konvertering. Om du inte har det, så schansa inte - bevara din forskning både som datafiler och på papper.

Karl tipsar också om en skrift som Släktforskarförbundet har givit ut i frågan; *Forska, dokumentera, arkivera*. Säljs på Rötter för 100 kr.

När det gäller arkivering av person- och släktarkiv, så har NSFF genomfört en kurs i ämnet som samlade 6 deltagare. Det finns ju så mycket mer material än bara det som man letar fram på nätet i kyrkoarkiv etc. Varje individ genererar ju mycket handlingar under sin levnad, varav en del blir kvar till kommande generationer. Detta material, exempelvis brev, foton, dagböcker kompletterar ju de rena folkbokföringsuppgifterna och skall givetvis också sparas i familje/släktarkivet.

Som kursledare tyckte jag att dessa träffar var mycket givande. Deltagarna hade med sig egna handlingar och vi diskuterade olika sätt att arkivera materialet. Många spännande tankar kom fram i dessa möten.

Tänk också på att lägga in dina släkthandlingar i arkivbeständiga aktomslag och fotopåsar samt skydda dem från ljus och damm i arkivkartonger. På detta sätt får de en längre livslängd och kan bli till stor glädje för kommande generationer. Man äger ju inte dessa handlingar, man bara förvaltar dem!

Fotopåsar, aktomslag och arkivkartonger kan du köpa via Norrtälje Släktforskarförening. Föreningen har ett litet lager kvar sedan förteckningskursen. Hör av er till undertecknad för beställning.

Tänk också på att förvara handlingarna någorlunda säkert. Således inte i en hylla under ett vattenledningsrör eller på en vind som är iskall på vintern och smällhet på sommaren. Sådana snabba klimatförändringar påskyndar föråldringen av papper och foton och försämrar för kommande generationer att ta del av släktens historia.

När man senare i livet kommer till en punkt där man funderar på vilken som skall ta över arkivet, bör man försäkra sig om att det lämnas till någon som verkligen är beredd att ta ansvar för handlingarna. Om man inte har några barn eller andra släktingar som ser värdet i materialet så är det bättre att lämna allt till ett lokalt arkiv eller till Genealogiska Föreningen i Stockholm, som tar emot denna typ av forskningsmaterial.

Se i så fall till att materialet är strukturerat och lätt att ta del av även för utomstående utan närmare kännedom om din släkt.

Urbana Johansson

Vem vill du läsa om i Porträttet?

Hör av dig till Anbladet med tips om vilken person du skulle vilja träffa under vinjetten Porträttet.

Det vimlar av intressanta personer där ute!

Glöm inte att meddela NSFF om du ändrar adress!

Porträttet

Sven-Olof Gahnström, *en släktforskande tygverkmästare*

När jag träffar Sven-Olof Gahnström i hans hem på Stockholmsvägen i Norrtälje så har han precis tittat till sin tomatplantodling i fönstret. Hans bakgrund som jordbruksarbetare från barndomshemmet i Gothem på Gotland har medfört ett gott handlag även med odling i inomhusmiljö. Än är det för kallt att plantera ut alla plantor på balkongen, så de får växa till sig en tid inomhus ännu.

Sven-Olof föddes 1932 i Slite, där föräldrarna Alma och Ture bodde för tillfället. Ture var murare, men drev också tidvis jordbruk. Sin skolgång t.o.m. 5:e klass gick han i Othem, Othems socken och det sista året, fortsättningsskolan, i Gothem. Sven arbetade först hemma på gården och därefter som anställd bonddräng för 60 kr/månad hos Tyko Johansson på hans gård Magnuse 1:1.

1948 hade han tillsammans med ett par kamrater kommit fram till att drängjobbet inte innebar någon större framtid, varvid de tog värvning och Sven-Olof blev antagen till luftvärnet. Efter volontärskola på Lv3G i Visby, konstapelskola på LV3 i Stockholm och utbildning till radartekniker 1950-51 i Marieberg i Stockholm kom han 1952 till Lv3 i Stockholm.

Han blev anställd på Lv3 i Norrtälje åren 1954-85. Efter att ha gått en tyghantverkarkurs 1961-62 erhöll han det, som han säger, ”hedervärda yrket Tygverkmästare.”

Sven-Olof blev slutligen chef för materielkontroll och utbildning på en avdelning om 15 tekniker för

radar, lv-instrument, pjäser, signalmateriel och fordon. Den 1 januari 1992 tog Sven-Olof avsked med kaptens grad och gick i pension.

Intresset för släktforskning tändes delvis av en märklig konkursaffär, där också hans fars morfar Lars-Petter Norrby blev indragen. Flera läsare känner säkert till affären, som Sven-Olof redogjort för på en mingelträff i NSFF.

Efter en kurs för undertecknad i början av 1990-talet kom han så igång med sin forskning, både på sin egen och sin frus, Mariannes född Sjöblom, sida. Genom Marianne fick forskningen en mer lokal prägel eftersom hennes mor Berta Söderlund var född i Nenninge,

Rådmansö socken.

Några exceptionella händelser har inte Sven-Olof stött på i sin forskning, om man undantar den stora konkursen, som egentligen inte kom till någon avslutning eftersom den mest ansvarige avvek till

Amerika. Förutom ett par båtsmän är alla anor djupt förankrade i jordbruksmyllan som bönder, torpare och drängar.

Namnet Gahnström tror Sven-Olof är taget efter Ganns kyrka, numera ödekyrka, i början av 1800-talet. Skomakaren och fjärdingsmannen Mattias Gahnström (1778-1861), Sven-Olofs ffffff är den förste anan, som uppträder med detta namn.

Ett stort specialintresse som Sven-Olof också ägnat mycket uppmärksamhet åt är kartan som hjälpmedel i släktforskningen. Detta beror på, säger han, att han hittat mycket information om släkten i kartor och kartbeskrivningen. Sedan har han gått vidare med de möjligheter som efter hand kommit genom släktforskarprogrammet DISGEN. Även här har nog en hel del medlemmar lyssnat på Svens utläggningar på föreningsträffar.

Idag anser sig Sven-Olof i stort sett klar med sin forskning och han ägnar sig nu åt att skriva små levnadsberättelser om sina anföräldrar. Detta gör ju all den information han samlat mer läsvärd för släktingar och utomstående än den skulle vara bara som kortfattade notiser om född, vigd, död etc.

Efter den trevliga pratstunden var det dags för kaffe med Mariannes goda hembakta kaffebröd.

Därefter återstår endast att önska Sven-Olof lycka till i hans fortsatta arbete med sin och Mariannes släkt!

U.J.

Helgöberget i Länna, en kulplats

Den så kallade kulplatsen nära Mora by i Bergshamra ligger på Helgösidan och namnet på halvön Helgö (tidigare en ö), kan faktiskt ha med själva kulplatsen att göra. Så här beskrivs nämligen det mer kända Helgö i Mälaren och som ligger i Ekerö socken: "Namnet som förekommer på flera håll återgår på ett fornsvenskt Hælgh(a)ø 'den heliga ön' eller 'ön där det råder helgd (fred)'. Dessa öar var avsatta för särskilda aktiviteter i samband med t.ex. varuutbyte, kult och sjöfart och åtnjöt därigenom en särskild, fredad status. För Helgös i Ekerö del kan man peka på öns funktion som hantverks- och redistributionscentrum för metallprodukter, väl belyst genom mångåriga arkeologiska undersökningar. Det finns dock även spår av rituella aktiviteter på ön." Ovanstående beskrivning finns i Svenskt ortnamnslexikon.

Människor har ju i alla tider fascinerats av det okända och mytiska. Myter och legender knutna till våra urgamla kulplatser väcker nyfikenhet och ger oss glimtar av vårt förflutna. Vi har både muntliga berättelser och skriftliga skildringar om seder och ritualer kopplade till olika typer av kulplatser, till exempel olika offergåvor, soldyrkan och andra handlingar i syfte att ge ökad fruktbarhet, motståndskraft mot sjukdomar och onda makter.

Våra förfäder dyrkade bland annat vissa våtmarker, träd och stenar eftersom de ansågs ha skyddande och helande krafter. Det som idag ser ut som en vanlig sten kan i själva verket utgöra en gammal kulplats med berättelser som genom muntlig tradition förts vidare från generation till generation. Platserna utgör spåren efter hur våra förfäder uppfattade kontakten med gudar och andeväsen.

Sannolika kulplatser ligger vid sjöar, höjder, klippor, lundar och träd. Det man inte kan se i det arkeologiska materialet, såsom danser, sånger, böner. Den föreställningsvärld som förekom kan därför vara väsentligt för att i någon mån förstå den förkristna religionen.

Så här beskrevs Helgös märkliga stenformation av den kände hembygdsvetaren och folkskolläraren vid Gräddö skola, Manfred Ohlsson, i en artikel i Roslagens Sjöfartsminnesförenings årliga skrift "Rospiggen" (1973):

"Som en medveten eller omedveten relik

av hedendomen har man brukat tända valborgsmässoeldar på de bergshöjder, där fordom offereldarna brann. På höjden vid Kyrkåkern (Helgöberget – min anm.) har man i äldre tid samlats kring majelden.

Detta hade Arne Fredrikssons förfäder bevittnat eller deltagit i. Nedanför berget hade också fruktbarsriter övats, ty där hade ungdom av båda könen roat sig med kärlekslekar. Namnet Kärleksängen eller Kärlekshagen (dock en halv kilometer från berget – min anm.) bevarar alltså ett minne av en hednisk gudadyrkan. På sätt och vis kan man konstatera, att hedendomen lever ännu tusen år efter kristendomens andliga seger över svearna. Söder om Mora reser sig en skogsklädd bergshöjd. Denna höjd, vars topp når 35 meter över havets nivå, är den verkliga Helgön. Om man beräknar landhöjningen ("vattuminskningen", som man uttryckte sig på Gustav Vasas tid – min anm.) till 50-60 cm per århundrade, så skvalpade havsvågorna kring ön redan ett par tre tusen år före Kristi födelse.

När man tagit sig uppför branten, befinner man sig vid en skålformig yta med kanske 15-20 meters diameter. Den är fylld med otaliga rullstenar och grus. Den liknar en grund fruktskål i jätteformat, fylld med plommon. Det är en bildning före stenåldern, när inlandsisen skred över landet. Havsvågorna tog hand om de lösa stenarna, som den förde med sig, och formade dem runda, emedan skålens kanter hindrade att de sköljdes bort. Skålens innehåll har tydligen i senare tid varit ett föremål för människors intresse. Man har rört om bland stenarna och fört bort en del. Kanske har de av vågorna rundsvavade stenarna blivit kantstenar kring grannbyarnas trädgårdsrabatter. Eller har man kanske trott, att stenkloten ägde någon magisk kraft från den hedniska kult

som bedrevs där uppe i den grå forntiden?

De våldsamma brottsjörnarna kring den öde klippan skulpterade med hjälp av lösa stenar fruktbarsymboler (såsom fallos och cunnus - vulva), som gjorde sådant intryck på stenåldersfolket, att platsen togs i anspråk för kult och dyrkan. Det var sannolikt också anledningen till namnet och att skäret eller klippan och med tiden ön, som alltmer höjde sig ur havet, blev fridshelgat område,

I vårt land finns ju flera kända Helgöar, som den i vår tid berömda ön i Mälaren och Helgö i Frösunda. 66 helgönamn är kända, men det är troligt, att de är många flera, ty namnen har väl undergått förändringar under århundradens lopp; h-et kan ha fallit bort, så att till exempel Helgö har blivit Elgö. Sjön Älggreten i Länna socken har antagligen kallats Helggreten och i så fall skulle den för mycket länge sedan ha varit en hednisk offersjö."

Det finns tre levande ord som anknyter till kulplatser – harg, hov och hall. Ordet harg har många betydelser som skiljer sig mest mellan ordets olika böjningsformer. Tolkningen av ordet är i princip samma om man frågar en religionshistoriker, en språkvetare eller en arkeolog. Någon språkvetare tar upp de olika böjningsformerna och deras betydelser och han sammanfattar med att säga att den vanligaste tolkningen av ordet harg är den äldre betydelsen stenhop eller klippa. Senare har ordet fått en sakral innebörd som stenaltare.

Enligt en känd religionshistoriker, betyder harg en stenhög men kan även vara en timrad konstruktion. Detta har tolkats ur Völvans spådom. Ordet hall betyder stor samlingssal. Samtidigt påpekas att harg och hov ofta förekommer tillsammans och hov har tolkats som en byggnad för fest.

Ofta har olika författare refererat till respektive platser som kulplatser med kultus utan att riktigt förklara på vilket sätt de är kulplatser. En kulplats är ordagrant en plats där det har skett kult och religiösa handlingar. Det vill säga riter. Enligt Svenska Akademiens Ordbok är kult en gudsdyrkan, därför blir då en kulplats en plats där man utför sin gudsdyrkan. Enligt flera forskare är platsen där kulten utövas en helig plats, ofta markerad i landskapet av en avgränsning av något slag, inhägnad eller en speciell sten eller lund.

Alltså:

- a) En väl avgränsad och helgad plats.
- b) Med kosmologiska referenser.
- c) För återkommande förkristen religionsutövning.
- d) Som framförallt var riktad till gudarna.
- e) Och som ofta har satt spår i det fortfarande existerande ortnamnet.

Rituela handlingar lämnar ju få spår efter sig, eftersom de kan bestå av till exempel böner, sånger och dans som inte syns i det arkeologiska materialet. Det arkeologiska materialet kan exempelvis vara härdar, kokgropar, stolphål, vattenkällor och deponeringar av olika slag. Det går också att se om platsen varit avgränsad och om det funnits byggnader där. Genom att inte bara använda arkeologin utan även ta hjälp av skriftliga källor kan man underlätta förståelsen eftersom en del av dessa handlingar finns beskrivna i dem. (I sammanhanget vill jag hänvisa till Andreas Nordberg som skrivit om detta i Fornvännen 106, 2011).

Så vitt jag vet har det aldrig gjorts någon närmare undersökning av den så kallade kultplatsen på Helgöberget i Länna. Det vore spännande att se om man skulle kunna hitta relaterade föremål där – det kanske är ett projekt som borde passa Länna hembygdsförening? Dessvärre är stället ordentligt överväxt i dagens läge.

Roland Palmquist

Herman Palmquist, 5 år vid kultplatsen 2012

Foto: Roland Palmquist

Personarkiv, forts. från sid. 4

Underifrån – ovanifrån

Historia "underifrån" ser till den "lilla" människans insatser och skildrar folkets liv i arbete och vardag. Ovanifrånperspektivet ser mer på större politiska skeenden med stater och regenter i centrum.

Manligt – kvinnligt

Traditionellt har historia skrivits av män för män, men under senare delen av 1900-talet har historieskrivningen berikats av ett kvinnligt perspektiv, s.k. kvinnohistoria. Idag utgör genushistoria en egen genre inom historieforskningen.

Slutsats om historiesyn

Sammanfattningsvis kan man således säga att det inte finns någon objektiv sanning. Historiker är färgade av sin tids föreställningar och det politiska system de lever under och vilken uppsättning av normer som gäller för det samhälle de verkar i. All historia bör därför läsas med kritiska ögon, inte förkastas för att en viss bok är skriven i ett annat land eller betraktas som sannning för att den är skriven i ditt eget land. /Urban Johansson

Säktforskarförbundets tidskrift Släkthistoriskt Forum nr 2/2017 är nu på G!

Norrtälje Släktforskarförening får tidskriften som medlem i förbundet och du kan läsa den på Norrtälje stadsarkiv.

I nr 2 tar redaktionen en titt på svensk rättshistoria med artiklar om lönskaläge, lösdriveri och andra vanliga brott. Läs också om vilka grymma straff man riskerade om man blev haffad av polisen. Du får också tips om hur du hittar brottslingar i din egen släkt.

